

NYERGES ÁDÁM
nyerges.adam@pte.hu
 okleveles politológus, doktorandusz
 (PTE-BTK)

A választói akarat és a koalíciók kettőssége

— *The duality between the
voters' volition and the coalition
composition* —

DOI 10.14232/belv.2016.ksz.9
<http://dx.doi.org/10.14232/belv.2016.ksz.9>

Cikkre való hivatkozás / How to cite
 this article: Nyerges Ádám (2016): A választói
 akarat és a koalíciók kettőssége. *Belvedere
 Meridionale* 28. évf. Különszám. 98–100. pp
 ISSN 1419-0222 (print) ISSN 2064-5929
 (online, pdf)

(Creative Commons) Nevezd meg! – Így
 add tovább! 4.0 (CC BY-SA 4.0)

(Creative Commons) Attribution-
 ShareAlike 4.0 International (CC BY-SA 4.0)

„A választások során a szavazók pártokat
 és politikusokat választanak, amelyek, és akik
 ez által megbízást nyernek a politikai döntések
 meghozatalára.”¹ – írja le Török Gábor és Gal-
 lai Sándor a mára már köztudottnak hitt és
 ismert klasszikus fogalmi meghatározását a
 választási rendszereknek. A szerzők megfogal-
 mazása szerint tehát kapcsolat van a szavazók
 által leadott voksok, a keletkező mandátumok
 és a választói akarat között – és valljuk be
 őszintén, ezzel egyet is értünk valahol.

Ugyanakkor Horváth Péter a *Pártok és
 koalíciók. Kormányalakítás Magyarországon,
 1990–2014* című legfrissebb kötetében új meg-

világításba helyezi ezt a fentebb – általunk is
 – elfogadott kapcsolatot.

Talán – nem csak szakmai körökben –
 ismert tény, hogy a választási rendszerek nem
 egyszerű bináris alapon működnek, hanem
 sokkal bonyolultabb összetett folyamatok ösz-
 szességei, amely során a választópolgár által
 leadott szavazatból politikai akaratnyilvánítás
 lesz. Körösenyi András – aki maga is dicséri
 Horváth újfajta megközelítését a könyv bo-
 ritóján – is világosan leírja, hogy a választási
 rendszer nagyban befolyásolja a szavazatok
 mandátummá való transzformálását, így kü-
 lönböző választási rendszerek ugyanolyan
 választói preferenciák mellett egészen más
 parlamenti arányokat hozhatnak létre.² Azaz
 a választási rendszertől is függ, hogy a tényle-
 ges társadalmi akarat hogyan nyilvánul meg
 politikai akaratként.

Horváth Péter viszont még ennél is tovább
 megy, mikor többek között azt is megvizsgálja,
 hogy a választások után a nyertes párt kivel
 köt koalíciót és ez a koalíciókötés mennyi-
 ben felel meg a választók politikai ízlésének,
 akaratának. Maga a megközelítés – hazai
 környezetben – egyedülálló, hiszen a koalíciós
 partner kiválasztása és hatalomba emelése
 összhangban kellene, hogy legyen a választók
 által kinyilvánított preferenciákkal.

A könyvet a szerző öt nagy fejezetre
 bontotta, de terjedelmileg az első fejezet a
 legjelentőségtejjesebb. Ebben a fejezetben a
 szerző szakirodalmi áttekintést nyújt az olvasó
 számára, amely során betekintést nyerhetünk
 a klasszikus és kortárs nemzetközi elméletekbe
 a koalíciókötés, a pártösszetétel és a kormány-
 alakítás tekintetében. Ez az áttekintés igen
 nagy volumenű és fontos alapot nyújt a témá-
 ban jártas, vagy éppen kevésbé jártas olvasó
 számára a mű további olvasásához, értelme-
 zéséhez. Maga a szerző is hivatkozik a későbbi
 elemzések során az első fejezetben bemutatott
 elméletek némelyikére, ami rendkívül hasznos

¹ GALLAI – TÖRÖK 2003. 433.

² KÖRÖSENYI – TÓTH – TÖRÖK 2007. 212–213.

mankóként szolgál azoknak, akik valamilyen okból nem olvassák el teljes terjedelmében a könyvet.

Ugyanilyen okból kifolyólag hasznos segédletként funkcionálnak azok a bekezdések is, amik egyes elméleteket, vagy folyamatokat ismételtelen bemutatnak a további fejezetekben, sőt gyakran a figyelmes olvasónak is segítséget nyújthatnak az éppen tárgyalt folyamat alapos megismerésében.

A második fejezetben a pártok programtávolsága alapján vizsgálódik a szerző, négy elméleti hipotézist alapul véve. Az adatelemzés során az 1990 és 2002 között parlamentbe került pártok programjait vizsgálja a koalícióépítés szempontjából, építve az elméleti hipotézisek magyarázó erejére. Megvizsgálja, hogy az egyes hipotézisek alapján milyen lehetséges koalíciók jöhettek volna létre, és ehhez képest mi jött létre a valóságban, majd azt vizsgálja, hogy a kettő között van-e korreláció, azaz az adott hipotézis magyarázza-e a létrejött koalíció létét vagy sem. Itt a szerző is él egy kis önkritikával, amikor az adatelemzéshez használt Comparative Manifesto Project³ adatait tünteti fel forrásként, hiszen a projekt keretében csak az 1990 és 2002 közötti választási programok tartalomlemzését készítették el, ezért a szerzőnek is csak eddig állnak rendelkezésre adatok. Sajnálatos tény, hogy egy magyar kutatónak, aki a magyarországi pártpolitikával kapcsolatosan kutat, nemzetközi összehasonlító művet kell használnia, ha kíváncsi a hazai pártprogramok programkategóriáinak pártonkénti hangsúlyeloszlására. Felmerül egy igen érdekes kérdés, mégpedig az, hogy Magyarországon

miért nem volt igény eddig a választási programok részletes tartalomlemzésére.

A harmadik fejezetben a létrejövő koalíciókat a választói akarat felől közelíti meg Horváth Péter. Itt a sokkal jobban elérhető és rendelkezésre álló korabeli adatok segítségével határozta meg az egyes pártokkal kapcsolatos választói preferenciákat és diszpreferenciákat, így ezek alapján tudja vizsgálni, hogy egyes években az egyes pártok választóbázisa melyik más pártokkal szimpatizálna,

vagy fogalmazna meg elutasítást. Itt a szerző szintén megemlíti, hogy nem minden adat áll rendelkezésére minden évről és minden párt támogatói bázisáról, de ezzel együtt „*megfontolásra érdemes megállapításokat*” tesz.

Ezekhez jó választás volt a szerző részéről az adatok táblázatos ábrázolása, ugyanakkor véleményem szerint az első pár táblázattal való szembesüléskor kis idő kell az olvasónak, mire megérti annak logikai felépítését, és ebben nem segít az, hogy egy-egy táblázat több évvel kapcsolatos adatokat is tartalmaz, akár egymás mellett és alatt is elhelyezve. Talán szerencsésebb lett volna jobban szétválasztani az adatsorokat egymástól akár egy elválasztó vonal segítségével, hiszen ez a komparativitás élményét az olvasó számára nem csorbítja, de a könnyebb áttekintést mindenképpen szolgálja. Ettől függetlenül az adatok ilyen formátumú bemutatása szinte nélkülözhetetlen segítség az olvasó számára.

Az utolsó előtti fejezet olvasása előtt felmerült bennem, hogy miért lehet érdekes a téma elemzéses feldolgozásának szempontjából a kormányalakítás, intézményi környezetének vizsgálata annyira, hogy ennek tárgyalása külön fejezetbe kerüljön. Pár oldallal később kiderül, hogy a kormányalakítás politikai fo-

³ Hans-Dieter Klingemann és mások: Mapping Policy Preferences II.

lyamata az, amely valójában megbújik az intézményi keretek között és, hogy e folyamatok hogyan alakítják át az íratlan szabályaikkal az írott intézményi környezetet. Ennek párhuzamba állítása a választói akarattal az, ami miatt a fejezet illeszkedik a mű egészébe.

Kifejezetten hasznos, hogy a ciklus közbeni kormányfóváltások politikai folyamatát is részletesen vizsgálja a szerző, hiszen ekkor olyan speciálisnak ható szituációk alakultak ki, mely során a választókhoz nem került vissza az alakuló kormánnyal kapcsolatos preferenciák kinyilvánításának lehetősége. Mellesleg ezen szituációk akár legitimációs szempontból is érdekes vizsgálati alanyok lehetnének, az esetlegesen ismert – adott idejű – pártpreferenciák vonatkozásában, talán e kötetnek köszönhetően ilyen irányú kutatások is elindulhatnak a jövőben.

A könyv utolsó, ötödik fejezete a „*Konklúzió és egy tentatív magyarázat*” címet viseli, amelyben a szerző is kifejti, hogy talán sikerül további kutatások kiindulópontjához alapot szolgáltatnia. Érdekes megközelítés, hogy a választási rendszer mandátumallokációs mechanizmusát, illetve ezáltal eredménybefolyásoló hatását a politikusi autonómia keretei között vizsgálja, azaz kifejezetten a választási mérnökség, és gerrymandering irányából közelíti. Ez az a nézőpont, amit a mű eleddig mellőzött, azaz a politikusi akarat vizsgálata. Itt teljesebb ki a kormányalakításokkal és koalíciókötésekkel kapcsolatos elméleti fejtegetések, adatelemzések és egyéb magyarázatok köre azzal a magyarázattal – ami jól különválasztja a parlamenti politikát a választói politikától –, hogy a politikusok érdekérvényesítése, önérdékkövetése egy igen erős mozgatórugója,

tényezője a kormányalakítás és koalíciókötés folyamatának. Így e tentatív magyarázat során olyan egyszerű ténytet világit meg *Horváth Péter*, hogy a politikai bináris kód az, amely miatt a politikusok percepciói előtérbe kerülnek és erősen dominálják a kormányalakítás és koalíciókötés folyamatát.

Összességében elmondható, hogy a könyv igen jelentős mennyiségű szakirodalmat dolgoz fel, mindezt jól strukturált formában, és ez is jelzi azt, hogy a szerző széleskörű ismeretekkel rendelkezik a témát illetően – és műve a hazai vonatkozó irodalom és kutatások hiánya által generált űrben fontos, hiánypótló szerepet tölt be. Ráadásul a terjedelmes mellékletnek köszönhetően a könyv kiválóan alkalmas a témakör további kutatását végző szakemberek számára kiindulópontként, elméleti keretként.

Talán ezzel is magyarázható, hogy a könyv kifejezetten szakemberek számára ajánlott olvasmány, mivel fogalmi készlete, és elméleti magyarázatai olyan előzetes szakmai tudást feltételeznek az olvasóról, amellyel a laikus érdeklődő általában nem rendelkezik. *

FELHASZNÁLT IRODALOM

- HORVÁTH PÉTER (2014): *Pártok és koalíciók*. Kormányalakítás Magyarországon, 1990–2014. Budapest, Gondolat Kiadó.
- KÖRÖSÉNYI ANDRÁS–TÓTH CSABA–TÖRÖK GÁBOR (2007): *A magyar politikai rendszer*. Budapest, Osiris Kiadó.
- TÖRÖK GÁBOR–GALLAI SÁNDOR (2003): Választási rendszerek. In Gallai Sándor – Török Gábor (szerk.): *Politika és politikatudomány*. Budapest, Aula Kiadó.